

Par pakalpojuma pārtraukšanas iespējām ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas klientam zināmas prombūtnes gadījumos

Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām (turpmāk - institūcija) nereti rodas problēmas saistībā ar klienta ilgstošu atrašanos zināmā prombūtnē, piemēram, atrašanos apcietinājumā. Līdz ar to institūcijām var rasties zaudējumi sakarā ar to, ka klients faktiski pakalpojumu nesāņem, bet regulējuma pakalpojuma pārtraukšanā klientu ilgstošas prombūtnes gadījumā šobrīd nav.

Pēc spēkā esošiem normatīviem aktiem klienta prombūtnes jautājums ir noregulēts vispirms attiecībā uz bezvēsts prombūtnē esošu klientu. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma (turpmāk – likums) 28.panta ceturtajā daļā noteikts, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu (turpmāk - pakalpojums) sniegšanu aptur, ja persona atrodas bezvēsts prombūtnē ilgāk nekā divus mēnešus no dienas, kad par pazušanas faktu ziņots policijai.

Savukārt likuma 28.panta otrā daļa paredz, ka pakalpojuma sniegšanu pilngadīgai personai var pārtraukt, ja:

- 1) persona apdraud citu personu veselību, dzīvību vai sistemātiski pārkāpj noslēgtā līguma noteikumus;
- 2) personai rehabilitācijas rezultātā vairs nav nepieciešami institūcijas pakalpojumi un tos var nomainīt ar sociālajiem pakalpojumiem dzīvesvietā;
- 3) persona lūdz pārtraukt pakalpojumu sniegšanu.

Šajā panta daļā noteiktie gadījumi pēc būtības vērtējami kā pilnīga pakalpojuma sniegšanas izbeigšana ar visām no tā izrietošajām sekām.

Likuma 29.panta pirmās daļas 3.punktā noteikts, ka klientam – pilngadīgai personai ir tiesības uzturēties ārpus institūcijas (attaisnotā prombūtnē) laikposmā no viena mēneša līdz trim mēnešiem.

Pēc pašreizējā normatīvā regulējuma valsts attaisnotu klientu prombūtni, kuras laikā tiek saglabāts pilns vai daļējs valsts finansējums, ir paredzējusi tikai likuma 28.panta ceturtajā daļā un 29.panta pirmās daļas 3.punktā noteiktajos gadījumos. Likums nav noteicis skaidru rīcību, kādas sekas ir klientam un kādi lēmumi jāpieņem, ja klienta attaisnota prombūtnē ir ilgāka par trim mēnešiem, proti, vai klientam pastāv tiesības atgriešanās gadījumā pēc prombūtnes saņemt pakalpojumu, vai viņam pakalpojums ir izbeigts un jāstājas rindā no jauna.

Līdz ar to ir nepieciešams skaidrot likuma normas pēc to jēgas un satura, lai sasniegtu lietderīgāko un taisnīgāko rezultātu.

Situācija, kad klients atrodas ilgstošā prombūtnē, var veidoties gan tīšas viņa rīcības rezultātā, gan tādu objektīvu apstākļu dēļ, kas nav atkarīgi no viņa gribas. Tātad katrs viena klienta ilgstošas prombūtnes gadījums ir vērtējams individuāli, ņemot vērā tos apstākļus, kuru dēļ klients atrodas ilgstošā

prombūtnē. Vērtējot jāņem vērā gan klienta tiesības un pienākumu izpilde, kura noteikta normatīvajos aktos un klienta līgumā, gan sabiedrības intereses kopumā. Tāpat jāņem vērā faktors, vai klients ar savu rīcību, kā rezultātā iestājās ilgstoša prombūtne, nav radījis bīstamības sekas jeb apdraudējumu iestādei vai tās klientiem un personālam. Piemēram, likuma 28.panta otrās daļas 1.punktā minētajā gadījumā institūcija ir tiesīga izmantot ārējos normatīvajos aktos un klienta līgumā noteikto un pakalpojuma sniegšanu pārtraukt (izbeigt), bet klienta attaisnotas ilgstošas prombūtnes gadījumā būtu pamats lemt par pakalpojuma sniegšanas apturēšanu. Pakalpojuma izbeigšana būtu pieļaujama arī tādā gadījumā, kad klients ir zināmā prombūtnē, bet ilgstoši neatgriežas institūcijā bez attaisnojošiem iemesliem.

No valsts budžeta apmaksāto pakalpojumu personām ar smagiem garīga rakstura traucējumiem piešķir Sociālās integrācijas valsts aģentūra (turpmāk - SIVA), pamatojoties uz administratīvo aktu, izvērtējot viņu atbilstību pakalpojuma saņemšanai. Vienlaicīgi SIVA izdod norīkojumu šī administratīvā akta izpildei, nosakot institūciju, kurā klientam ir tiesības saņemt pakalpojumu. Administratīvā procesa likuma izpratnē norīkojums uzskatāms par dokumentu, ar kura palīdzību tiek nodrošināta administratīvā akta izpilde, kā tas noteikts Administratīvā procesa likuma 358.pantā. Līdz ar to secināms, ka pie apstākļa, kad klients pēc ilgstošas attaisnotas prombūtnes atgriežas institūcijā un vēlas saņemt pakalpojumu, nav nepieciešamības izdot jaunu administratīvo aktu, jo sākotnējais administratīvais akts par pakalpojuma piešķiršanu ir spēkā.

Lai arī likumā ir norma, ka klientam ir tiesības pakalpojumu saņemt tuvāk dzīvesvietai, SIVA, ja tai nav iespēja nodrošināt šā klienta atgriešanos iepriekšējā institūcijā, ir tiesības, neskatoties uz viņa gribu, pakalpojumu nodrošināt citā institūcijā, kurā ir brīvas vietas, jo primāri netiek pārkāptas klienta tiesības uz pakalpojumu un tiek izpildīts administratīvais akts par pakalpojuma sniegšanu. Savukārt fakts, ka valsts nevar nodrošināt pakalpojumu tuvu klienta dzīvesvietai šādā situācijā, ir vērtējams kā attaisnojošs, un tas nav pretrunā ar sabiedrības interesēm, jo klienta ilgstošās prombūtnes laikā institūcijā esošajā brīvajā vietā tiek ievietota cita rindā esoša persona, kas saņem pakalpojumu.

Līdz ar to SIVA administratīvā akta izpildes stadijā, pieņemot lēmumu par pakalpojuma apturēšanu, nepieciešams vienlaicīgi lēmumā iekļaut informāciju, ka atgriežoties no prombūtnes, klientam, iespējams, netiks nodrošināta iepriekšējā pakalpojuma saņemšanas vieta.

Tāpat šādās situācijās nav tiesiska pamata ilgstošā prombūtnē esošo klientu uzņemt rindā uz pakalpojuma saņemšanu, jo spēkā paliek sākotnējais administratīvais akts par pakalpojuma piešķiršanu.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, klientu ilgstošās prombūtnes (zināmās attaisnotās prombūtnes) gadījumos institūciju rīcībai būtu jābūt šādai:

1. institūcijas vadītājs, konstatējot, ka klients atrodas vai ir zināms, ka tas atradīsies ilgstošā prombūtnē uz laiku ilgāku par diviem mēnešiem, iegūst

visu iespējamo informāciju par prombūtnes apstākļiem un dokumentus, kas to apliecina un pēc iespējas savlaicīgāk informē SIVA, no kura laika un cik ilgi klients atradīsies zināmā prombūtnē.

2. SIVA, pamatojoties uz saņemto informāciju, pieņem lēmumu par pakalpojuma sniegšanas apturēšanu uz klienta prombūtnes laiku.
3. klientam atgriežoties no ilgstošas prombūtnes, SIVA pieņem lēmumu par pakalpojuma atjaunošanu, nosakot pakalpojuma saņemšanas vietu (izdodot norīkojumu).

Jautājums par pakalpojuma sniegšanas apturēšanu netiek piemērots gadījumos, ja klients atrodas saskaņotā prombūtnē atbilstoši likuma 29.panta pirmās daļas 3.punktam laikposmā līdz trim mēnešiem, klientam uzturoties ārpus institūcijas citas personas (ģimenes) aprūpē un institūcija rakstveidā ir vienojusies ar personu (ģimeni) par šīs uzturēšanās ilgumu, pušu tiesībām un pienākumiem, kā arī izmaksā klienta uzturādu vai uztura pabalstu atbilstoši laikposmam, kuru viņš atrodas citas personas (ģimenes) aprūpē.